Дәриснин мавзуси: Әдәбият нәзәрийәси: ғәзәл, рубайи, поэзия

Дәриснин мәхсити:

а) әдәбиятшунаслиқ, әдәбият нәзәрийәси, ғәзәл, рубайи тоғрисида чоңқур чүшиник бериш;

ә) һәр қайсисиға алаһидә тохтилип, мисалларни кәлтүрүш арқилиқ оқуғучиларниң мавзу бойичә чүшинигини кәңәйтиш;

б) оқуғучиларни билимликкә, тәртип – интизамлиққа тәрбийиләш;

Дәрисниң түри: йеңи дәрис

Қоллинилған көрнәкликләр: интерактивлиқ тахта, слайдлар, схемилар

Пайдиланған әдәбиятлар: 9 – синип уйғур әдәбияти дәрислиги, “Мектеп” 2013ж С. Моллавутов, Д. Рәйһанов, мәтбуат васитилири

Дәрисниң берилиши

I. Уюштуруш қисим

II. Өй тапшурмисини сораш

1) Нәвбәтийниң һаяти вә ижадийити
2) Нәвбәтийниң бизгичә йетип кәлгән әсәри
3) Әмгәклириниң алаһидилиги, мәзмуни

III. Өй тапшурмсини тест арқилиқ йәкүнләш

Тест тапшурмилири

1. Йүсүп Хас Һажип “Қутадғу билик ” дастанини нәччинчи жили йезип тамамлиди?

А. 1019 – ж **В.** 1074 – ж **С.** 1069 - ж

2 . Маһмут Қәшқәрийниң әсәрини көрситиң.

А. “Қутадғу билик” **В.** “Дивану луғәтит түрк ” **С.** “Әтәбәтул һәққайиқ”

3. Ә. Йүгнәкийниң “Әтәбәтул һәққайиқ” әсәри нәччинчи әсәргә тәәллуқ.

А. XI ә **В.** XII ә **С.** IX ә

4. Насир Рәбғузий қайси шәһәрдә дунияға кәлди?

А. Турпан **В.** Қумул **С.** Қәшқәр

5 . “Йүсүп- Зуләйха ” қиссисиниң муәллипини ениқлаң.

А. Н. Рабғузий **В.** Ә. Навайи **С.** Сәккакий

6. Лутфий яратқан дастанни көрситиң.

А. “Гүл вә Нәвруз” **В.** “Ләйли - Мәжнун” **С.** “Шаһ Бәһрам вә Диларам”

7. Узун вә қисқа боғумларниң муттәсир тәкрари нәтижисидә вужутқа кәлгән квантативлиқ шеирий система қандақ дәп атилиду?

А. Аруз вәзни **В.** Чачма вәзни **С.** Бармақ вәзни

8. Әлишир Навайиниң “Пәрһат –Ширин” дастаниддики сәлбий образлар.

А. Пәрһат, Ширин **В.** Хисрәв, Шируйә

С. Меһинбану, Шапур, Бәһрам

9. “Тәзкирәи чиһитән”, “Сәпәрнамә” охшаш әсәрләрниң муәллипи

А. Зәлилий **В.** Әрший **С.** Харабатий

10. Йүсүп Хас Һажип тәхминән нәччинчи жили туғулған?

А. 1085 – ж **В.** 1069 – ж **С.** 1019 - ж

Тест жаваплири

1 – C

2 – B

3 – C

4 – C

5 – A

6 – A

7 – C

8 – B

9 – A

10 - C

Баһалаш нормативи

“5 ” - 9 -10

“4 ” - 7 - 8

“ 3 ” – 5 - 6

“2 ” - 5 тин төвән

IV. Йеңи мавзуни чүшәндүрүш

ӘДӘБИЯТ ТОҒРИЛИҚ ВӘ ӘДӘБИЯТНИ ҮГИНИДИҒАН ИЛИМ ӘДӘБИЯТШУНАСЛИҚ ДӘП АТИЛИДУ.

Әдәбият шунаслиқ
Әдәбият нәзәрийәси
Әдәбият тарихи
Әдәбий тәнқит

Әдәбият нәзәрийәси – турмушни әкс әттүрүш вә үгинип билишниң бир шәкли ретидики бәдиий әдәбиятниң маһийити тоғрисидики, жәмийәт тәрәққиятида әдәбий әсәрләрниң тутқан орни вә әһмийити тоғрисидики, бәдиий әдәбиятниң түрлири һәм униң тәсвир васитилири тоғрисидики пән

Эпос

Лирика

Әдәбий жанрлар

Драма

Эпос – баянатлиқ әдәбиятнин бир түри.

Драминиң әң асасий алаһидилиги – сәһнидә қоюлиши.

Лирикида ечип берилгән кишиниң ички дунияси шу кишиниң өзиниму, униңдики кәйпиятини туғдурған һаят шараитлириниму тәсәввур қилишқа имкан бериду.

Эпос

- Роман
- Повесть
- Һекайә
- Очерк
- Чөчәк
- ривайәт

Лирика

- Ғәзәл
- Қәсидә
- Мурәббә
- Мухәммәс
- Мусәддәс
- Рубайи

Драма

- Трагедия
- Комедия
- Драма
- Водевиль
- Пьеса

Рубайи – түзүлиши төрт мисрадин ибарәт болған шеирий система.

Қапийә схемиси: а-а-б-а, а-а-в-а, а-а-г-а …

Анам тили – ана тилим – шан тилим,
У сүт билән киргән маңа жан тилим.
Жүригимниң ялқунини салют қил,
Чачқан әлгә шеир тилим, нан тилим.

Ғәзәл – умумән шәриқ поэзиясидә кәң таралған жанр. Ғәзәл кам дегәндә 3 бейиттин, көп болғанда он икки бейиттин ибарәт кичик һәжимлик шеир.

Қапийә схемиси: а – а, б – а, в – а, …

Әй, сәба, бәргил хәбәр ул шәһсуарим кәлдиму?
Лутф етиб һалим сорарға һәм диярим кәлдиму?
Кәлсә ярим, һәр заман ғәмкин көңүл тәскин тапар,
Хәстә көңлүм шад етәргә нәвбаһарим кәлдиму?

VI. Схема, слайдлар арқилиқ мавзуни пишшиқдаш вә йәкүнләш.

VII. Оқуғучилар билимини баһалап, өйгә тапшурма бериш

Бир ғәзәл вә рубайи ядлаш

Диққитиңларға көптин – көп рәхмәт